



Број:1805-25-ПЖС/14
Датум:31.12.2014. године

Влада Републике Српске
Министарство просвјете и културе
Н/ р министра, гдин др Дане Малешевић

Предмет- Препорука
Јачање система заштите дјецe од различитих облика насиља

Поштовани,

УН Конвенције о правима дјетета¹ обавезује државе чланице да предузму све одговарајуће законодавне, административне, социјалне и **образовне** мјере ради заштите дјетета од свих облика физичког или менталног насиља, повреда или злоупотребе, занемаривања или немарног односа, малтретирања или експлоатације, укључујући и сексуалну злоупотребу, док је на бризи код родитеља, законитих старатеља или неког другог лица коме је повјерена брига о дјетету.

Конвенција Савјета Европе о заштити дјецe од сексуалног искоришћавања и сексуалне злоупотребе², обавезује државе чланице на предузимање свих неопходних законодавних и других мјера како би обезбиједила да дјецa, током основног и средњошколског образовања добију информације о опасностима од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања, као и о средствима да се сама заштите, у складу са сопственим моћима које се временом развијају.

Према Конвенцији, приступање рјешавању и елиминисању широке распрострањености насиља над дјецом је обавеза државе уговорнице, која мора преузети своју одговорност према дјеци, не само на националном већ и локалном нивоу, а што укључује обавезу да се заштите дјецa жртве и свјedoци, да се казне одговорни и да се обезбиједи правна заштита.³

Насиље над дјецом је озбиљан друштвени проблем и данас је један од најчешћих облика кршења основних права и интереса дјецe. Насиље над дјецом присутно је у различитим облицима-занемаривање дјетета, физичко и психичко насиље, сексуално злостављање, насиље путем интернета и мобилног телефона. Основни проблем је што се различити облици насиља, злостављања и занемаривања дјетета не препознају на вријеме, услед чега изостаје одговарајућа помоћ и подршка дјетету, али и адекватна реакција према починиоцима насиља над дјецом. Али и када се такво понашање и

¹ УН Конвенција о правима дјетета, члан 19

² Конвенција Савјета Европе о заштити дјецe од сексуалног искоришћавања и сексуалне злоупотребе, члан 6

³ УН Комитет за права дјетета, Општи коментар број 13 - Право дјетета на заштиту од свих облика насиља

препозна, врло често се очекује да то неко други ријеши, да се само ријеши или да временом такво понашање према дјетету престане.

То су, између осталог, били разлози због којих је Омбудсман за дјецу инсистирао на потписивању Протокола о поступању у случају насиља, злостављања или занемаривања дјече.⁴ Управо Први извјештај о насиљу над дјецом у Републици Српској⁵, на који Протокол обавезује, поред статистичких показатеља – број дјече жртава насиља, њихов узраст, пол, ко су починиоци, гдје се насиље дешава и у којем облику, указује и на однос према овом евидентном проблему и поступању надлежних у сваком појединачном случају, указује и које дијелове система и у ком правцу треба јачати да би систем заштите функционисао, указује да друштво још увијек није у довољној мјери ни упознато, ни осјетљиво на овај проблем, и да се у том дијелу морају предузимати додатне мјере.

Додатни проблем је и што дјеца углавном ћуте о насиљу које им се дешава. Боје се да ће осрамотити породицу, да им се неће вјеровати, да ће им се смијати у школи, да су они криви за то. Боје се починилаца који их различитим пријетњама и уцјенама држе у страху од посљедица које ће им се десити ако проговоре. Зато је врло важно препознати да дијете има проблем, и да дјеца када о томе и не говоре, својим понашањем шаљу поруку да имају проблем. То могу бити врло различите реакције, некада и више њих истовремено, као што су честе промјене расположења, ноћне море, страхови, изолованост, поремећаји у исхрани, проблеми у учењу, проблеми у комуникацији и са вршњацима и одраслима. Ни један показатељ није сигуран знак да је дијете жртва насиља, али је сигуран показатељ да дијете има проблем и да треба подршку.

Свако насиље над дјететом вријеђа и понижава, свако боли и свако, упозоравају стручњаци, угрожава развој и одрастање дјетета. Психичко насиље не оставља последице које се виде као код физичког насиља, теже се препознаје и пријављује, али последице на развој дјетета и психичког као и других облика насиља могу бити врло тешке и дуготрајне за физички и емоционални развој дјетета.

⁴ Протокол о поступању у случају насиља, злостављања и занемаривања дјече, на иницијативу Омбудсмана за дјецу, 20. новембра 2012. године потписали су Министарство просвјете културе, Министарство здравља и социјалне заштите, Министарство унутрашњих послова и Министарство породице, омладине и спорта

⁵ У Републици Српској у 2013. години, евидентирано је **650** дјече жртава насиља, злостављања или занемаривања.

- Према полу једнак је број дјече жртава мушког 326 или 50,2%, односно женског пола 324 или 49,8%.

Облик насиља	укупно
Емоционално насиље	322 (33,7%)
Занемаривање и немарно поосупање	294 (30,8%)
Физичко насиље	208 (21,8%)
Социјално насиље	45 (4,7%)
Сексуално насиље и злоупотреба	31 (3,2%)
Злоупотреба дјече	28 (2,9 %)
Експлоатација дјече	15 (1,6%)
Електронско насиље	13 (1,3%)

Одрастање дјетета је процес који одређује његову будућност. Ако у том процесу одрастања дјетета, одрасли који имају и обавезу и одговорност бринути за здраво одрастање дјетета, не препознају дјететове потребе и његово право на заштиту од било којег облика насиља, злостављања и занемаривања, посљедице по дијете и његов развој могу бити: мањак самопоуздања, одрастање са осјећањем да не вриједи довољно, несигурност, повлачење у себе или претјерана агресивност, неприхватљиво понашање када својим понашањем угрожавају сами себе али и друге, усвајање модела насилног понашања. Због недостатка бриге и пажње дјеца излаз врло често виде у агресивном и деструктивном понашању, алкохолу, бјежању од куће и из школе и сл.

Обезбјеђење и подстицање основних права дјетета на поштовање његовог људског достојанства и физичког и психолошког интегритета, спречавањем свих облика насиља, од кључног је значаја за унапређење свих права дјетета из Конвенције.

У томе образовни систем има посебно важну улогу, јер је образовање не само једно од основних људских права, већ и кључни фактор за остваривање права дјетета уопште. Дјеца у образовном систему остварују права која имају у образовању, али и уче о правима која имају у породици, у здравственом и социјалном сектору, у локалној заједници.

У поводу Међународног дана људских права 2013.године у организацији Омбудсмана за дјецу, Републичког педагошког завода и Министарства породице, омладине и спорта одржан је округли сто на тему "Програми превенције насиља су саставни дио школског програма".

Сви учесници су поздравили иницијативу и указали на важност превенције и потребу да дјеца од најранијег узраста информације о томе како остварити право на заштиту од различитих облика насиља, злостављања и занемаривања морају добити у школи.⁶

Почетком нове школске године Министарство просвјете и културе и Републички педагошки завод промовисали су модернизован Наставни план и програм за основно образовање и васпитање у којем су, у програму васпитно образовног рада одјељенске заједнице, прилагођено узрасту дјетета, уведени и програми превенције насиља. Циљ програма је упознавање ученика са облицима насиља, посљедицама на развој и одрастање дјетета, развијање способности ненасилне комуникације. Истовремено, у програмима су дата и дидактичка упутства и препоруке за кориштење савремених метода рада, укључивање стручних лица у реализацију понуђених програмских садржаја и обавезно учешће дјеце у креирању садржаја.

Поводом Међународног дана превенције насиља и злостављања, 19. новембра 2014.године, Омбудсман за дјецу је организовао округли сто на тему „Заштита дјеце од различитих облика насиља од кључног је значаја за унапређење свих права дјетета“ са циљем да се на основу искустава из праксе, а имајући у виду системске мјере које су у овој области предузете уназад двије године⁷, укаже у којем правцу усмјерити даље активности како би систем заштите дјеце, у свим случајевима насиља над дјецом, одговорио на потребе дјеце.

Заједнички став свих учесника – представници Министарства просвјете и културе, Министарства породице, омладине и спорта, Републичког педагошког завода, Гендер

⁶ Препорука Министарству просвјете и културе - Програми превенције су саставни дио школског програма број 1847-16-УП-13 од 11.12.2013.

⁷ Потписан је Протокол о поступању у случају насиља, злостављања и занемаривања дјеце, Урађен је први годишњи извјештај о насиљу над дјецом у Републици Српској, Програми превенције насиља су саставни дио школског програма

центра и невладиних организација које имају дугогодишње искуство у заштити дјеце од различитих облика насиља, злостављања и занемаривања, је:

- У заштити дјеце од различитих облика насиља у Републици Српској у задње двије године учињени су значајни напреси: потписан је Протокол о поступању у случају насиља, злостављања или занемаривања дјеце, урађен је Први годишњи извјештај о насиљу над дјецом у Републици Српској, Програми превенције насиља су саставни дио школског програма.
- Примјена Протокола у пракси показала је његову оправданост.

Да би се систем заштите дјеце у овој области додатно јачао, учесници указују:

- да је присутна различита пракса поступања у школама по пријави и сазнању о насиљу над дјецом: неке школе још увијек не поступају по пријави насиља над дјецом, један број школа не доставља одговоре о мјерама које су предузели по заprimљеној пријави, а један број школа не доставља податке из своје евиденције надлежном министарству, на шта су по Протоколу обавезни,
- да је присутна различита пракса поступања и у центрима за социјални рад, а основни проблем је да нема повратне информације од центра да су, по пријави насиља над дјететом, и које мјере предузели у заштити дјетета,
- да је за реализацију програма превенције насиља неопходна стална едукација запослених у образовном систему и запослених у центрима за социјални рад,
- да Протокол још увијек није у свим школама објављен на одговарајући начин и да са његовим садржајем нису упознати и родитељи и ученици и запослени у установи,
- да би шематски приказ садржаја Протокола допринио његовом бољем разумијевању, а тиме би и реакција на пријаву насиља над дјецом била ефикаснија,
- водич за дјецу и родитеље, али и запослене у образовном систему, о различитим облицима насиља, њиховом препознавању, утицају на одрастање дјетета и његову заштиту, допринио би јачању система и у пракси.

Имајући у виду да су и Законом о основном образовању и васпитању⁸ и Законом о средњем образовању⁹ и васпитању цљеви образовања дефинисани на начин да:

- је разумијевање и остваривање људских права врло важан дио припреме дјеце за живот у демократском друштву;
- свако дијете има право на одрастање у средини која му пружа поштовање и подршку и у којој нема насиља, јер само таква средина подстиче развој личности дјетета и ствара одговорне грађане и према себи и према другима;
- не постоји ни један разлог због којег би дијете трпило насилно понашање било кога, нити и један разлог којим се може правдати изостанак реакције надлежних служби у заштити дјетета.

⁸ Закон о основном образовању и васпитању, „Службени гласник Републике Српске” број 74/08, 71/09, 104/11, 33/14,

⁹ Закон о средњем образовању и васпитању, „Службени гласник Републике Српске” број 74/08, 106/09, 104/11, 33/14

Омбудсман за дјецу, у складу овлаштењима утврђеним чланом 9. Закона о Омбудсману за дјецу, предлаже Министарству просвјете и културе, предузимање додатних мјера и активности ради јачања система заштите дјеце од различитих облика насиља, злостављања и занемаривања, на начин да:

- осигура да у свим васпитно образовним установама Протокол о поступању у случају насиља, злостављања или занемаривања дјеце буде на одговарајући начин објављен и доступан дјецу и родитељима, али и запосленима у установи (сајт, огласна плоча, учионица...),

- да се ради лакшег разумијевања Протокола и ефикасније реакције по пријави или сазнању о насиљу над дјететом уради и шематски приказ садржаја Протокола, и


- водич за дјецу, родитеље и запослене у образовним установама,

- утврди план и програм обуке запослених у васпитно образовним установама у циљу реализације дефинисаног програма превенције, како би се осигурала адекватна заштита дјеце у свим случајевима насиља злостављања и занемаривања, избјегле праксе различитог приступа у рјешавању овог питања и разлитог тумачења појединих законских одредби и Протокола, а запослени учинили одговорнијим за предузимање мјера у складу са законом утврђеним овлаштењима.

Министарство ће у року од 30 дана од дана пријема Препоруке, обавијестити Институцију о мјерама које су предузеле.

С поштовањем,

Омбудсман за дјецу
др Нада Граховац



Достављено:

- Министарству просвјете културе
- Републичком педагошком заводу